

SLOVENSKI GOSPODAR.

List ljudstvu v pouk in zabavo.

Izhaja vsak četrtek in velja s poštnino vred in v Mariboru s pošiljanjem na dom za celo leto 4 K, za pol leta 2 K in za četr leta 1 K. Naročnina za Nemčijo 5 K, za druge izvenavstrijske dežele 6 K. Kdor hodi sam ponj, plača na leto samo 3 K. Naročnina se pošilja na: Upravništvo „Slovenskega Gospodarja“ v Mariboru. — List se pošilja do odpovedi. — Deležniki „Kotoliškega tiskovnega društva“ dobivajo list brez posebne naročnine. — Posamezni listi stanejo 10 v. — Uredništvo: Koroška cesta št. 5. — Rokopisi se ne vračajo. — Upravništvo: Koroška cesta št. 5, vsprejema naročnino, inserate in reklamacije. — Za inserate se plačuje od enostopne pettivrste za enkrat 15 v, za dvakrat 25 v, za trikrat 35 v. Za večkratne oglase primeren popust. Inserati se sprejemajo do srede popoldne. — Nezaprte reklamacije so poštnine proste.

Naša kmetijska šola.

Prav ste imeli zadnjič, ko ste poročali o nenaravnem načinu ustanavljanja obljubljenega kmetijske šole; toda govorili ste gluhim. Dotična komisija, obstoječa iz treh gospodov, je kmalu po priobčenju označenega spisa prehodila ter si ogledala par krajev na Spodnjem Štajerskem. No, upamo, da to ni bila zadnja komisija, ki določi usodo naši kmetijski šoli. Ne vem, če Vaš prvi poročevalec o bodoči šoli lepše ali slabše misli, nego jaz, a toliko je resnice, ki jo danes pribijemo javno, da od te šole na podlagi, kakoršno ji dajejo, ni pričakovati mnogo haska na korist našim kmetijsko-gospodarskim stremljenjem. Ali jo nemara celo namenoma zidajo na pesek?! V deželi neverjetnostij je pač vse mogoče.

Govorimo le čisto jasno! Od tistih, kojim bi bila kmetijska šola v prvi vrsti namenjena, je največ odvisno, kakšna bo ta šola. Ni še vse zamujeno, torej rešujmo, kar se še rešiti dá, da nam tako potrebni zavod ne bo na sramoto. Nikdo nam ne more odreči pravice, da zahtevamo, kar je prav in kar nam pritiče. Obžalovati bi torej bilo, če bi se svojih potreb in pravic ne zavedali v odločilnem trenutku, zroč slepo in molčeč v bodočnost brez jasnih ciljev, ne da bi zahtevali odločno to, kar bi se nam bilo že zdavna dati moralo: dobro vzgajališče za čvrst, mlad naraščaj našega kmetijskega stanu, od kojega zavisi naše „biti“ ali „nebiti“.

Kakšna naj bo naša kmetijska šola? Ugi-bajo razno, in nekdo je celo kategorično izjavil: kmetijska šola za Spodnje Štajersko naj se osnuje po vzoru one živinorejske in mlekarke šole na — Zgornjem Štajerskem. Dobro, sem si mislil; absolventi naše šole se pač preselijo

v severnoštajerske planine, pa bo! Tamkajšnji kmetovalci naj se pa šolajo v Grottenhofu in Mariboru pa pridejo k nam — „celino orat“. Ni treba, da je presojevalec štajerskih gospodarskih razmer ravno strokovnjak v kmetijstvu, ampak zadostuje, če zna brati zemljevid naše dežele, in če je nikoli niti videl ni na lastne oči, da spozna po zgorajšnji izjavi človeka, ki je tako naiven ali je pa velik hudobnež, ki se našim zahtevam le roga ali nam pa hoče očitno škodovati, želeč nam smrtni udarec po našem krepila potrebnem, zmučenem gospodarskem telesu z našim lastnim orožjem.

Če boče učni načrt naše kmetijske šole enostranski, potem jo je res že zdaj primerjati z mrtvim novorojenčkom, kakor omenja Vaš dopisnik. Izgovor, da po novi kmetijski šoli ne sme nastati konkurenca že obstoječim deželnim učnim zavodom, zlasti kmetijski šoli v Grottenhofu in vinarski ter sadjarski šoli v Mariboru, je ničev ter le dokazuje, da nam je naš zavod že davno bil potreben; kajti ravno omenjeni šoli ste polni pridnih učencev s Spodnjega Štajerskega, da — prenapoljeni ste, in še dolgo ne bo preveč popolnih in dobrih kmetijskih šol v naši deželi. Saj se vendar tudi naš kmetovalec zaveda, da mu je primerna strokovna izobrazba prepotrebna, in od leta do leta priglašča se več mladeničev za sprejem na kmetijske šole; to zdravo gibanje je pospeševati ter omogočiti, da se ugodi ukazelnosti teh naših mladih, delavnih, gospodarskih močij, ki so temelj za obstanek in razvoj naše ožje domovine in podlaga naše boljše bodočnosti. Zdravo tekmovanje mej učnimi zavodi je pa gotovo kaj koristno, celo potrebno. Kako velika konkurenca mora biti med kmetijskimi šolami še-le na Češkem, kjer jih imajo dvajsetkrat toliko ko na Štajerskem!

Da, posledica te nesrečne (?) konkurence je, da dobijo Čehi svojo državno kmetijsko visoko šolo v Pragi, kakoršna je sedaj v našem cesarstvu le ena, in sicer na Dunaju.

Strinjam se zelo z zahtevo Vašega dopisnika, da morajo na naši kmetijski šoli biti zastopane vse panoge spodnještajerskega kmetijstva v pravem, naravnem razmerju. Res je, da šola v Mariboru imenujemo kratko „vinarsko“ (Weinbauschule), ono v Grottenhofu pri Gradcu pa „kmetijsko“ ali „poljedelsko“ (Ackerbauschule), toda ni res, da bi se na prvem zavodu gojilo le vinstvo, na drugem pa samo poljedelstvo, nasprotno: na obeh šolah se vadijo in učijo gojenci v vseh panogah kmetijstva v obče, kar je edino umestno in pametno za naše razmere, sicer bi bila omenjena naša zavoda prav neznatne, celo dvomljive vrednosti za naše kmetijsko-gospodarske odnose. Umevno, da vsaka taka šola mora imeti precejšnjo število strokovnih učiteljev, ki naj je vsak res strokovnjak in na svojem mestu brez izjeme; iz tega pa sledi, da se ravnatelj šole nastavlja in imenuje po osebnih zmožnostih ali njegovih zaslugah za splošnost, ne oziraje se na specijelno stroko; kajti v kmetijski šoli, kakoršna je nam potrebna v dobi „delitve dela“, so vse glavne kmetijske panoge naše dežele jednake važnosti in jednako veliko vredne. To načelo se uvažuje po vseh naprednih deželah; kdor ne verjame, mora se o tem še-le prepričati, če hoče imeti besedo.

Zahtevamo tudi, da se svoječasno vsa službena mesta brez izjeme javno razpišejo; ta naša zahteva je gotovo opravičena, in le taka pot za nastavljanje učnih močij na javnih zavodih je tudi poštena.

Ker bomo o naši kmetijski šoli še kako besedo spregovorili, sklepamo za zdaj z željo,

LISTEK.

Spomini na zadnji solnčni mrk.

Piše Videčov.

Poleg bogoslovja, ki se peča z neposrednim božjim razodetjem, kako se je Bog v svoji neizmernosti razodeval v starem zakonu po prerokih, in v novem po svojem Sinu, more zvezdoslovje posredno najbolj pričati o božji vsemogočnosti in modrosti. Le k nebu nam je treba pogledati, naj si storimo to po dnevu, ko kraljuje solnce gori, ali po noči, kadar plava luna z neštetiimi zvezdami kakor pastir med ovčami na nebu, nehote se nam poraja čut hvalečnosti do ljubega Stvarnika, ki je razprostrl to krasno nebo. Kako prevzeti in presunjeni od modrosti božje še le morajo biti tisti učenjaki, ki poznajo zvezde, njih gibanja in pota še vse bolj nego mi, oni, ki so si izbrali kot svoj stan in nalogo svojega življenja, da proučujejo nebesna telesa, ki tako-rekoč vedno gledajo v nebo, t. j. zvezdoslovci ali astronomi. In res! Nekaj čudnega je, da v nobenem posvetnem stanu med učnimi krogi ni najti ravno toliko pobožnih in bogaboječih mož, kakor ravno med zvezdoslovci. So že tudi slavni učenjaki drugih strok pričani zagovorniki katoliške cerkve ali vsaj

krščanstva, pa med zvezdoslovci jih je posebno veliko. In učeni so ti možje! Čuditi se moramo njihovemu znanju, s kako lahkoto nam n. pr. zračunajo, kje bo kateri dan hodila kaka zvezda, ob kateri uri se bo uocaj prikazala luna, kdaj bo mlaj, kdaj stopi solnce v znamenje škorpiona, t. j. med zvezde, ki tvorijo med seboj na nebu podobo škorpiona. Celu sv. Cerkev se ravna po izreku zvezdoslovcev ter določi velikonočni praznik še le tedaj, ko so zvezdoslovci napovedali, kdaj bo prva polna luna v spomladi. Tudi kmet mora biti zvezdoslovcem hvaležen, ker oni ga opozorijo, kdaj mora saditi grab, da se preveč ne mladi, kdaj k jesihu prilivati vode, da mu dobro stori.

Le repatice ali kometi delajo včasih zvezdoslovcem preglavice, ker nočejo vselej priti tedaj, kadar bi oni radi imeli. Tako so l. 1899. meseca novembra pričakovali nekega kometa in so se celo bali, da ne bi treščil ob zemljo. Pomnili so namreč, da se je prikazal 33 let pred 1899. t. j. 1866. leta in 33 let pred 1866. t. j. 1833. leta tudi; zdaj so pa dosledno sklepali, da se mora 1899. leta zopet pripeljati; pripravili so si tudi že velikanske daljnoglede, da bi lahko opazovali repatice, pa je ni hotelo biti. Zdaj so postali zvezdoslovci nevoljni, da jih je vodila za nos in v nekem časopisu so dali tej svoji nevolji duška

z besedami: „33 let smo morali čakati, da b videli repatice, pa ni prišla, zdaj bomo najbrže morali čakati še enkrat 33 let, da je zopet ne bomo videli.“ Najbrže je v svetovnem prostoru trčila ob kako drugo telo in se porušila. Na repatice se torej zvezdoslovci ne zanesejo preveč mi pa ne na zvezdoslovce, kadar kaj napovedujejo o repaticah. Drugače so pa zanesljivi. Mi jim smemo verjeti, kadar napovedujejo kak solnčni ali lunin mrk. O priliki zadnjega solnčnega mrka, katerega smo namenili opisati v našem „Slov. Gospodarju“ obširneje, kar tukaj izvršujemo, se je vse izpolnilo, kar so nam napovedali. Zamislimo se torej še enkrat v zadnji solnčni mrk in njega okoliščine!

Kakor zadnjič, dne 30. vel. srpana, tako je solnčni mrk ali mrak vedno mladega ali o mlaju; zato pa je še bolj temno, kjer je popolni mrk, ker če bi bil o polni luni, bi vsaj mesec svetil. Pa o polni luni mesec po dnevi na nebu, bi torej solnce ne mogel zakriti. Mladega pa izbaja on takrat, kadar je solnce na izhodu in se mota okoli solca, kakor ponočni metulj okoli svetilke, zato pa mu lahko pride včasih na pot, da ne more sijati na vso zemljo; ko pa mine mladega, kmalu zastane za solncem, ker je bolj počasen. V resnici se seveda solnce nič ne premika, ampak mesec in zemlja hodita okoli njega. Pa o

da se smatra navedeno kot dober nasvet dobri stvari, ki se je moramo vsi še mnogo bolj in resno poprijeti ter se za njo bolj zanimati v bodoče, dokler je še čas. Pokažimo, da nismo le potrebni, ampak da smo tudi vredni vzorne kmetijske šole za Spodnje Štajersko.

Politični ogled.

Novi ministri. Minister za uk in bogočastje dr. Viljem vitez Hartel in trgovinski minister Gvido baron Call sta podala svojo ostavko. Na njuno mesto sta imenovana: za ministra za uk in bogočastje dr. Rihard baron Bienert, dosedaj podpredsednik deželne, a šolskega sveta na Nižjem Avstrijskem, in za trgovinskega ministra Leopold grof Auersperg, dosedaj sekcijski šef v ministrstvu za notranje zadeve. Bienert je rojen l. 1863 v Veroni in je v avstrijski državni službi od l. 1884. Grof Auersperg je rojen l. 1855 in je v avstrijski državni službi od l. 1877. Svojo ostavko sta podala ministra radi tega, ker sta se sporekla z ministrskim predsednikom Gaučom, s katerim se sploh nista mogla razumevati.

Upor na Japonskem. Na Japonskem je po razglasitvi pogojev, pod katerimi se je sklenil mir, zavladalo veliko nezadovoljstvo, ki si je dalo dne 4. t. mes. duška v javnem uporu. Vlada si ni upala razglasiti mirovni pogojev, ker je vedela, da isti zelo vznemirijo prebivalstvo. Da bi pa zabranila vsak nemir, zaprla je pet ljudskih voditeljev, ki so priredili v ponedeljek, dne 4. sept. v Tokio protestni shod. Drugi dan, v torek, se je zbralo na tisoče občinstva, ki si je s silo priborjalo vhod v Hibiga vrt, v katerem so hoteli imeti zopet shod. Policija je bila vhod zaprla, da zabrani zborovanje. Vnel se je hud boj, v katerem je obležalo 84 mrtvih. Koliko je pa ranjenih, se seveda ne da dognati, ker se dotični skrivajo. Razjarjeno ljudstvo je nato napadlo hišo ministra notranjih zadev, katero je popolnoma porušilo. Tudi na hiše drugih ministrov so hoteli vdariti, toda te so bile med tem že zastražene od močnih vojaških oddelkov. Zvečer so zažgali razgrajči nekaj hiš, medtem se je pa boj po ulicah nadaljeval. Vojaštvo je komaj ubranilo, da niso umorili ruskih vjetnikov. Ljudstvo ogorčeno ugovarja, da bi bilo to 18 mesečno bojevanje brezuspešno, ker ni prineslo Japonski drugega, nego velikanske dolgove, katere bo moralo plačati z visokimi davki. Vrhovnemu poveljniku Ojama so poslali na bojišče brzovjavo, v kateri ga pozivljajo, naj nadaljuje bojevanje, na mikada pa spomenico, v kateri ga svarijo, naj ne

vsakem mlaju ni mrka. In to je ravno zaslug zvezdoslovcev, da nam povejo, katerega mladega bo mrk in kje ga bodo videli. Sploh se lahko reče, da je v 18 letih 42 solnčnih mrkov, torej približno dva na leto, seveda se povsod vsak ne vidi. Tudi nam povejo zvezdoslovci, kakšen bo mrk, ali popoln ali nepopoln. Popoln je bil zadnji mrk, pa za naše kraje ne, ampak za Špansko, nekaj Laškega in druge kraje, pri nas sicer tudi ni veliko manjkalo, da bi bil popoln, pa pri popolnem bi naše oči še gledale druge čudne reči, dočim zdaj ni bilo drugega opaziti, nego lunino ploskvo, ki je zakrivala žareče solnce, precejšnje pojemanje svetlobe, ki je naravno naredilo nekam bolj otožno; dnevna belina je prešla čisto v voščeno rumeno barvo. Včasih je mesto popolnega obročast mrk, tako da pride mesec v sredo solca, pa ga ne zakrije vsega, ampak pusti svetel obod okoli in okoli; tak mrk je redka prikazen. Navadno imamo nepopolni mrk. Če pride koledar družbe sv. Mohorja, gre pisec teh vrstic vselej najprej gledat, koliko vidnih mrkov bo prihoduje leto, potem sele, kateri dan v tednu bo v prihodu letu pust.

Le pomislimo, da je luna v primeri s solncem tako majhna, kakor proseno zrno v primeru s kroglico, ki gre v dečkov klobuk, se moramo močno čuditi, kako more luna

podpiše te za Japonsko tako sramotne mirovne pogodbe. — Vlada je z vojaško silo udušila upor. Vsak list, ki je hujskal, moral je takoj prenehati z izhajanjem, vsak shod je prepovedan. Čez glavno mesto Tokio je zapovedano obsedno stanje. Vsled upora je nastala v mestu strahovita beda. Ljudstvo se je ustrašilo odredbe vlade in postalo na videz mirno, toda pod pepelom še tli naprej in voditelji tega gibanja vedno naprej podpirajo itak razjarjeno ljudstvo. Japonski mirovni odposlanci si ne upajo domov, ker se govori, da jih bo ljudstvo ubilo. Še sedaj jih mora v Ameriki stražiti policija, ker se bojijo, da bi jih kak fanatičen Japonec ne umoril.

Mir med Rusko in Japonsko je sklenjen, kakor smo v predzadnji številki poročali. Japonci so sicer precej pridobili, vendar vojne odškodnine, katero bi bili krvavo potrebovali, niso dobili. Polotok Liaotun z Port Arturjem, katerega je imela dosedaj Ruska od Kitajske v najemu, preide pod istimi pogoji na Japonce. Vendar se morajo tam zajamčiti lastninske in druge pravice ruskih podanikov. Ob mandžurski železnici obdržita obe državi vse, kar sta izposlovali od Kitajske potom pogodb. Železnica, ki teče skozi Mandžurijo do Vladivostoka, ostane v ruskih rokah, vendar Ruska ne sme imeti ob nji več vojakov kakor je za vzdrževanje miru potrebno, računni se na vsak kilometer 15 mož. Železnica od Harbina do Port Arturja preide v Japonske roke, če je ne odkupi Kitajska nazaj. To železnico straži Japonska. V posebno nevarnih časih smeta odposlati obe državi pomnožene straže, ki se pa morajo takoj vrniti, ko mine nevarnost. V preteku 18 mesecev morata zapustiti obe armadi Mandžurijo, ki preide v kitajsko oskrbo nazaj. Na Koreji sme Japonska v sporazumu s korejsko vlado storiti vse, kar smatra za vladanje, varstvo in nadzorstvo Koreje za potrebno. Tu so japonske predpravice neomejene. Južni del otoka Sahalina dobi Japonska. Iz tega se vidi, kako majhen del svojih zahtev so Japonci dobili od Rusov.

Dopisi.

Fram. (Lepa slavnost.) Tako veselo še ni bilo na Planici, kakor na angeljsko nedeljo. Vsako leto je na angeljsko nedeljo drugo opravilo v dve uri od Frama oddaljeni podružnici sv. Križa na Planici. Letos se je ob tej priliki blagoslovil kip sv. Autona Padovanskega, mojstersko delo slavnega mojstra iz Slovenskih goric, L. Perko. Kip ste kupili

solnce sploh kaj zaslanjati in kako ta senca pade ravno na zemljo, ki je tako mala, in ne v svetovni prostor! To je le zato mogoče, ker je luna dosti bližje zemlje nego solnce. Luna naredi tem razločnejšo senco ali mrak, čim bližje je zemlji; pa zmiraj ni enako blizu zemlje, kakor tudi zemlja z luno nista vedno enako blizu solca. Če bi se luna kje dotikala zemlje, bi jo pokrila, bi vladala tam gotovo huda tema. Če bi bila lunina pot okoli zemlje v krogu in bi bila zemlja v sredi tega kroga, bi bila luna zmiraj enako daleč od nje; pa temu ni tako; pot, po kateri se premiče luna okoli zemlje, je nategnjen ali podolgovat krog, takozvana elipsa, ki ima dve središči in v enem teh dveh ali v bližnjem ali oddaljenem je zemlja; taka je tudi zemljina pot okoli solca. Da more sploh nastati mrk, se morata lunina pot okoli zemlje in zemljina pot okoli solca sekati, križati, ker le tedaj stojijo solnce, mesec in zemlja res navstric.

Torej često potemni solnce samo nepopolnoma, če luna ne zakrije vsega solca. Redkeji je popoln mrk, pa tudi takrat ni za vse kraje popoln, ampak le za mali del zemlje, drugeje imajo ob istem času napopoln mrk, pa tudi tam, kjer je bil popoln, se kmalu prikaže del solca, tako da imajo nepopoln mrk, kakor so ga imeli v začetku

dve vrli pohorski družini. Stane 120 K. Blagoslovil se je pa tudi novi lestence za 120 K, lično delo spretnega mojstra g. Tratnika iz Maribora. V naše največje veselje so imeli službo božjo in izvršili blagoslovljenje bočki g. dekan Adam Grušovnik, ki so popoldne imeli tudi skušnjo iz krščanskega nauka za planičke šolarje. Otroci in stariši so bili veseli ljubeznivega gospoda dekana, ki so si s tem svojim trudopolnim delom mahoma pridobili sreča vseh naših vrljih Pohorcev. Vrh tega so nas pa tudi počastili slivniški gospod župnik in svetovalec Hirti. Ljudstva je bilo izredno veliko in vse je bilo veselo. Naša vrta pohorska dekleta so cerkvico tako lepo zunaj in znotraj okrasila, da je bila podobna rožnemu vrtu.

Mlaji, zastave in zastavice, gromenje topičev itd., vse je pomnoževalo veselje, povzdigovalo slovesnost. In otroci, ti dobri, nepokvarjeni pohorski otročiči, kako veselo, glasno in jasno ter gladko so odgovarjali na vsa vprašanja katehetova in dekanova. Stariši so veselja jokali. In to dobro ljudstvo, vrlo pohorsko ljudstvo! Kaj vse je že storilo za svojo cerkvico! Lani so jo prenovili zunaj in znotraj: križ pobarvali, jabolko pozlatili, zvonik ometali in pobelili, cerkev preslikali, spravili novo, drago prižnico, podobe in kipe prenovili, omislili svetilko za večno luč in mnogo drugega.

Po cerkvenem opravilu pa si se lahko poživil in okrepčal z izvrstno Jozlovo kapljico in potolažil glad z okusno pečenko iz Svetejeve kuhinje, kjer se je urno sukala spretna Vanbarjeva žena in stregla gostom. In privoščili so si naši Pohorci in videti jih je bilo, kakor bi bila ena družina. To ni bilo vika ne krika, ne surovega obnašanja. Na misel so mi prišle pesnikove besede:

„Tu narod biva še krepak,
Tu narod biva poštenjak,
Ki svet ga še okužil ni,
Ki čas ga omehužil ni!“

Vam, prav Vam, veljajo te besede, vrli Pohorci!

Iz rogaškega okraja. Naš Izveličar Jezus Kristus je v priliki povedal, kadar so ljudje spali, je prišel sovražen človek ter je ljuliko med pšenico sejal. Tako sedaj tudi Slovenci v rogaškem okraju spijo, nasprotniki slovenskega naroda pa vsakojake pleveli med nevedne kmete trosijo ter jih za luteranstvo in prusko piklhabbo vabijo. Vi Slovenci pa vse to vidite, pa spite, vi Slovenci to vse slišite, pa ne umete, da vam bo ta plevel čez glavo zrastel, ter vam bode še to pšenico zadušil, katera bi vam lepo rastla, če bi jo le lepo opleli, z lepimi nauki osrečevali, s

zmačenja. Ko pa se bliža popolni mrk in je viden le srp solca, beži temni mrak po zemlji k nam, kakor včasih senca oblakova, ki ga podi veter. Vsa pokrajina postane blede in tudi obličje ljudij obledi od mraka, mogoče marsikomu tudi od strahu. Živali se vznemirjajo, beže k počitku, kokoš gre tudi spat, dasi že ni znesla, misli pri svoji kratki pameti, da je večer; cvetlice, ki so se zjutraj komaj razcvetele, n. pr. lanov cvet, se začno zopet zapirati; nazadnje izgine zadnji solnčni žarek. Luna zakriva celo solnce, čeravno je mnogo manjša. Kdaj pa smo že videli opoldne luno kraljevati na nebu? In vendar se to lahk. zgodi, kadar je popolni mrk.

Popolnoma tema pa vendar ni; od solca namreč švigajo radeči plameni, luno pa še obdaja srebrn robček; tudi popolnoma temna ni, čeravno je mlaj, ker dobiva nekaj malo svita od zemlje iz tistih krajev, za katere solnce ni mrknilo in ta svit vrača luna zemlji, kjer je temna; ker luna sploh dobiva od zemlje toliko svetlobe, kolikor je mi dobivamo ponoči od lune, če ne več, tudi zvezde migljajo kratko časa na nebu, kakor zvečer. Pa to ne traja dolgo; solnce se začne poslavljati od nas proti izhodu, kmalu nas zopet pozdravi prvi žarek, za njim drugi in več, iz popolnega mrka je postal nepopoln, dokler sečasoma ni celo solnce zopet vidno. Kdor hoče lepo opa-